

Klimat- och miljöprogram

Med utblick mot 2040

Program	Datum för beslut: 2024-11-19, § 116
Kommunstyrelseförvaltningen	
Beslutsinstans: Kommunstyrelsen	Giltig till: 2040

Innehållsförteckning

1.	Inledning	3
1.1	Syfte	3
1.1.1	Avgränsning	3
2.	Bakgrund	3
2.1	Agenda 2030	4
2.2	Parisavtalet	4
2.3	Sveriges klimatmål	4
2.4	Sveriges och Västerbottens miljömål	5
2.5	Vännäs koldioxidbudget	6
2.6	Utsläpp av växthusgaser inom Vännäs kommuns geografiska område	7
3.	Ansvar, utförande och uppföljning	7
3.1	Ansvar och uppföljning	7
3.2	Utförande	8
3.2.1	Prioritering	9
4.	Ambitionsnivåer för miljö- och klimat för Vännäs kommun	9
4.1	Klimatmål för Vännäs kommun	9
4.2	Miljömål för Vännäs kommun	9
	<i>Bilaga 1. Vännäs kommuns Klimat- och miljömål samt dess koppling till Agenda 2030 och Sveriges miljömål</i>	<i>11</i>

1. Inledning

Vännäs kommuns klimat- och miljöprogram fastställer kommunens övergripande ambitioner för att främja en hållbar utveckling inom området ekologisk hållbarhet. Målen i programmet är kopplade till internationella, nationella och lokala mål. Planen fungerar som en vägledning för kommunens nämnder och bolag samt utgör grunden för kommunstyrelsens planering av kommunens årshjul för uppföljning av kommunens hållbarhetsarbete.

Begreppet ekologisk hållbarhet utgår från ekosystemets förmåga att bibehålla sin naturliga balans och mångfald över tid, utan att utarmas eller försämrats. Det handlar om att använda naturresurser på ett sätt som bevarar miljön för framtida generationer, att säkerställa att ekosystemen kan fortsätta att fungera och tillhandahålla viktiga tjänster som ren luft och vatten, biologisk mångfald och bördig jord. I huvudsak syftar ekologisk hållbarhet till att säkerställa en långsiktig hälsa och vitalitet hos planeten och alla dess levande organismer. Detta kräver att vi tar hänsyn till hur allt levande länkas samman och behovet av att skydda och bevara naturresurser till nytta för nuvarande och framtida generationer.

För att möta utmaningarna i en turbulent och global värld krävs att kommunen har en kapacitet för att klara förändringar och ändå fortsätta att utvecklas. Det behövs ett utvecklat arbetssätt med helhetssyn, samverkan och innovationsförmåga. Klimat- och miljöprogrammet ska tillsammans med de kommunövergripande målen samt andra styrdokument för olika verksamhetsområden utgöra styrningen för kommunens verksamheter inom området ekologisk hållbarhet.

1.1 SYFTE

Dokumentet syftar till att beskriva ambitionsnivåer samt fokusområden för kommunens klimat- och miljöarbete. Dokumentet är avsett att skapa en transparens och underlätta för medborgare, företag, föreningar och anställda att förstå kommunens mål och prioriteringar inom klimat- och miljöområdet.

1.1.1 Avgränsning

Klimat- och miljöprogrammet är en del av kommunens hållbarhetsarbete. Hållbarhetsarbetet delas in i social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet. Enligt beslut från kommunfullmäktige ska kommunen arbeta med alla delar inom hållbarhetsområdet i enlighet med Agenda 2030. Kommunen har ett antal kommunövergripande styrdokument som reglerar kommunens arbete med den sociala och ekonomiska hållbarheten. Till exempel finns kommunens målstyrning, det folkhälsopolitiska programmet samt kommunens styrdokument för god ekonomisk hushållning. Kommunen saknar dock regleringar för hur kommunen ska arbeta med den ekologiska hållbarheten. Klimat- och miljöprogrammet är ämnat att fylla den luckan. Programmet omfattar därför bara den ekologiska delen i begreppet hållbarhet.

2. Bakgrund

Vännäs kommun strävar efter att vara en attraktiv kommun där medborgarna ges de förutsättningar som krävs för att leva ett hållbart och hälsosamt liv. Kommunen har

sedan tidigare ställt sig bakom såväl de regionala miljömålen¹, som grundar sig i de nationella miljömålen samt Agenda 2030. Detta i syfte att arbeta för en bättre framtid för nästa generation samt för att nuvarande verksamhet genomförs så hållbart som möjligt.

Nedan beskrivs viktiga globala och nationella överenskommelser samt mål och styrmedel som Vännäs kommun har tagit i beaktning i sina målsättningar för miljö och klimat.

2.1 AGENDA 2030

Förenta nationernas (FN) generalförsamling antog 2015 det globala programmet Agenda 2030 som innehåller 17 globala mål och 169 delmål. Målen omfattar de tre dimensionerna av hållbarhet; social, ekonomisk och ekologisk (miljö).

Fullmäktige har sedan tidigare ställt sig bakom Agenda 2030 och uppdragit till styrelsen och nämnderna att allt arbete ska ske i linje med Agenda 2030.

2.2 PARISAVTALET

Världens länder har enats om ett globalt bindande klimatavtal i Paris år 2015. Avtalet är ett ramverk för att minska ländernas klimatpåverkan under lång tid framöver. Avtalet fastställer en gemensam plan för att minska växthusgasutsläppen och begränsa den globala temperaturökningen till högst 2 grader och att sträva efter 1,5 grader.

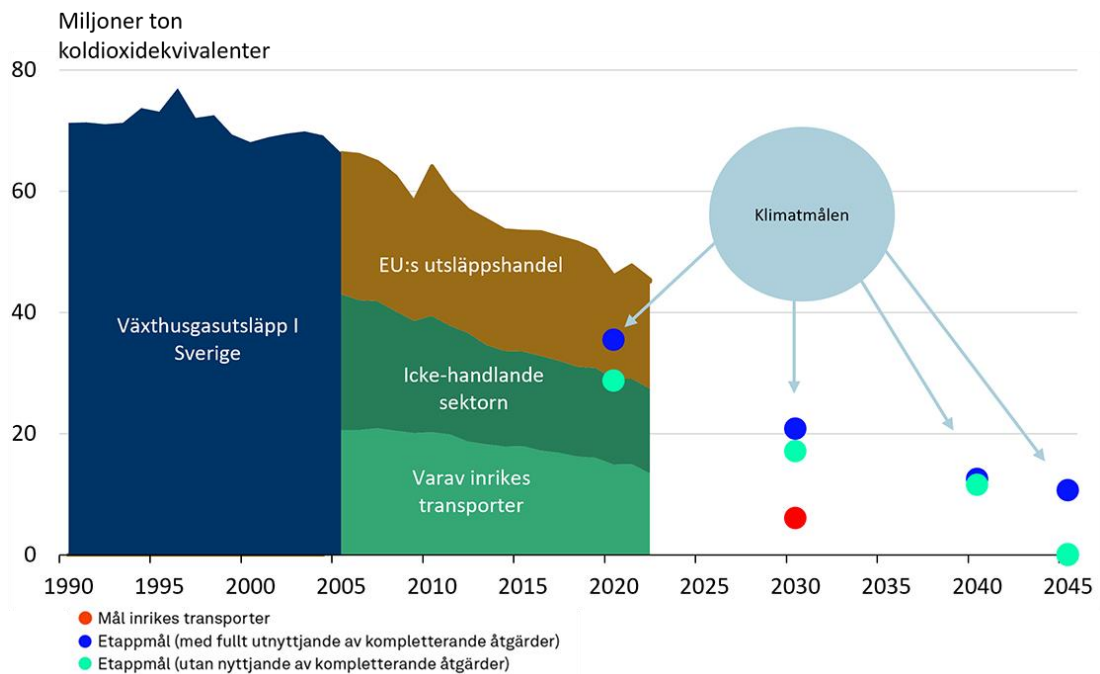
Avtalet medför att världens utsläpp minst måste halveras till år 2030 och nå nära noll senast år 2050.

2.3 SVERIGES KLIMATMÅL

Sveriges långsiktiga klimatmål innebär att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären senast år 2045, för att därefter uppnå negativa utsläpp.

Enligt definitionen som används innebär nettonollutsläpp att utsläppen av växthusgaser från svenskt territorium ska vara minst 85 procent lägre senast år 2045 än utsläppen år 1990. De kvarvarande utsläppen ner till noll kan uppnås genom så kallade kompletterande åtgärder. De kompletterande åtgärderna kan till exempel vara inbindning av koldioxid i växter och mark, inbindning i havet samt DAC (Direct Air Capture) eller CCS (Carbon Capture and Storage), vilket förenklat handlar om att binda in och lagra koldioxid i berggrunden.

¹ Rapport: Hållbara Västerbotten – Åtgärdsprogram med miljömålen i sikte 2019-2025.

Figuren visar Sveriges klimatmål, etappmål (2030, 2040) (med och utan möjligheten att utnyttja kompletterande åtgärder) och historiska utsläpp. (Källa: Naturvårdsverket)

2.4 SVERIGES OCH VÄSTERBOTTENS MILJÖMÅL

Länsstyrelsen i Västerbotten har i bred samverkan anpassat Sveriges miljömål för Västerbotten län.

De regionala miljömålen omfattar 12 av de 17 målen i Agenda 2030².

Vännäs kommun har ställt sig bakom de regionala miljömålen. Till de regionala miljömålen finns ett antaget åtgärdsprogram. I programmet är målen uppdelade i fem fokusområden. Fokusområdena är:

- Hållbar konsumtion, livsstil och hälsa
- Hållbar samhällsplanering samt hållbart byggande och förvaltande
- Hållbart resande och energieffektiva transporter
- Hållbara natur- och kulturmiljöer
- Hållbara vatten

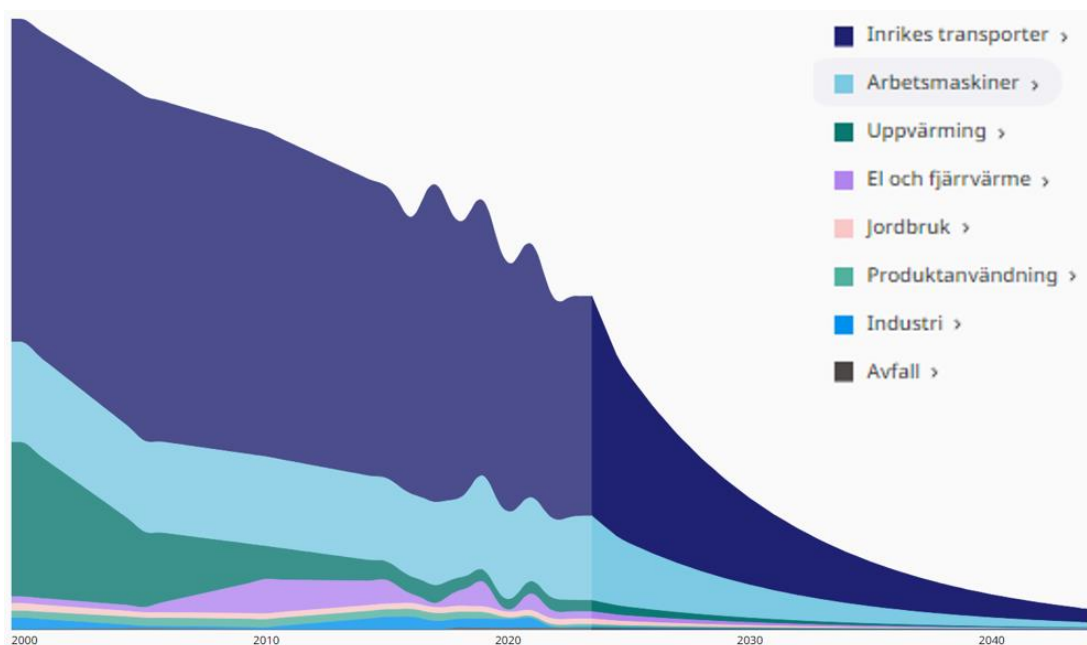
I åtgärdsprogrammets fem fokusområden har Länsstyrelsen redovisat en analys av nuläget och utmaningar utifrån miljömålen. Därefter presenteras en tabell med åtgärdsförslag som kan genomföras för att bidra till ett hållbart Västerbotten. Uppdragen att genomföra åtgärderna har fördelats över ett flertal aktörer i länet, till exempel kommuner, myndigheter och privata aktörer.

² De mål och delmål från Agenda 2030 som saknar motsvarigheter i de regionala miljömålen är; ingen fattigdom, god utbildning för alla, jämställdhet, minskad ojämlikhet och fredliga och inkluderande samhällen.

2.5 VÄNNÄS KOLDIOXIDBUDGET

Vännäs har efter beslut av kommunfullmäktige tagit fram en koldioxidbudget³. Koldioxidbudgeten är framtagen av forskare vid Tyndall Centre och Uppsala Universitet.

År 1990 släpptes det ut 27 726 ton fossila koldioxidutsläpp inom Vännäs geografiska område. Enligt koldioxidbudgeten behöver utsläppen minska med 12,4%⁴ per år från och med år 2024 för att efterleva Parisavtalets mål om att begränsa den globala temperaturökningen till högst 2 grader och att sträva efter 1,5 grader.

Utsläpp år 2000–2023 och ett scenario för åren 2024–2045 för att hålla utsläppen inom budgeten. Scenariot bedöms vara i linje med Parisavtalet. (Källa: Vännäs koldioxidbudget, www.climatevisualizer.com/vannas)

Mer än hälften av koldioxidutsläppen i Vännäs kommer från inrikes transporter. För att utsläppen ska kunna fasas ut inom ramen för budgeten måste särskilt fokus läggas på att omedelbart minska dessa utsläpp.

Om alla i Vännäs kommun bytte ut var åttonde fossil aktivitet (bilresa, flygresa, plastinköp och så vidare) till ett fossilfritt alternativ, skulle utsläppen minska i den takt som krävs för att hålla koldioxidbudgeten⁵.

³ [Nuläge - Vännäs koldioxidbudget](#)

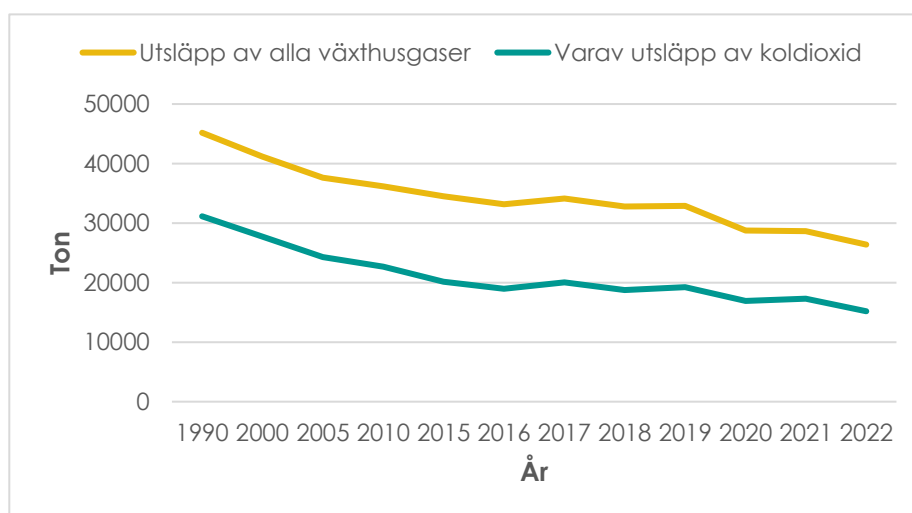
⁴ Enligt statistik för utsläpp till och med år 2023. Den återstående budgeten för Vännäs kommuns geografiska områden är 2024 totalt 107 782 ton. Källa: Vännäs kommuns koldioxidbudget.

⁵ [Nuläge - Vännäs koldioxidbudget](#)

2.6 UTSLÄPP AV VÄXTHUSGASER INOM VÄNNÄS KOMMUNS GEOGRAFISKA OMRÅDE

Mänskligheten bidrar inte bara till utsläpp av koldioxid i atmosfären, den bidrar även till utsläpp av fler så kallade växthusgaser. Växthusgaserna förstärker atmosfärens förmåga att värma jordytan och bidrar därmed till den så kallade växthuseffekten.⁶ Växthusgaserna är flera till antalet men utgörs till exempel av koldioxid, metan och lustgas.

År 1990 släpptes det ut 45 175 ton växthusgaser per år inom Vännäs geografiska område.⁷ Det har sedan år 1990 skett en stadig minskning av utsläppen, dock inte i den takt som krävs för att ligga i linje med Parisavtalets intentioner om nettonollutsläpp år 2050.

3. Ansvar, utförande och uppföljning

3.1 ANSVAR OCH UPPFÖLJNING

Kommunfullmäktige beslutade den 17 april 2023, § 20, att uppdra till kommunstyrelsen att ta det övergripande ansvar för hållbarhetsarbetet i kommunen. Kommunstyrelsens ansvar handlar om samordning, stöd till koncernen och utvärdering.

Varje nämnd och helägt kommunalt bolag ansvarar för sitt miljö- och klimatarbete. Nämnderna och bolagen kan med fördel använda sig av Västerbottens åtgärdsprogram för att finna stöd i vilka åtgärder som bör vidtas i den egna verksamheten eller åtgärder i samverkan med andra.

Nämndernas och bolagens arbete ska följas upp i respektive nämnds verksamhetsberättelse och varje helägt kommunalt bolags årsredovisning. En

⁶ Källa: [Växthusgaser - Därför blir det varmare](#)

⁷ [Nationella emissionsdatabasen](#) – Växthusgaser totalt Vännäs, alla sektorer och undersektorer.

sammanställning av resultaten redovisas i hållbarhetsbokslutet tillsammans med uppföljningen av relevant statistik och genomförda åtgärder kopplade till prioriterade fokusområden.

Klimat- och miljöprogrammet är ett kommunövergripande styrdokument som ska följas upp i det årliga hållbarhetsbokslutet. Programmet tar sikte mot år 2040 men ska aktualitetsprövas varje mandatperiod.

Kommunstyrelsen ansvarar för att anta ett årshjul för det uppföljande arbetet med kommunens hållbarhetsarbete.

3.2 UTFÖRANDE

Som beskrivits tidigare så ansvarar varje nämnd och bolag för sitt miljö- och klimatarbete för att säkerställa att arbetet går i linje med fastställda mål och ambitionsnivåer. För att uppnå de kommunala klimat- och miljöambitionerna krävs dock mer än att kommunens verksamheter och bolag vidtar åtgärder. Varje invånare, besökare, förening och företag behöver göra förändringar för att bidra till en bättre miljö och minskade utsläpp inom kommunen geografiska område.

Inom arbetsfältet för miljö- och klimat brukar det talas om en modell med tre olika typer av rådighet för en kommun att påverka klimat- och miljöarbetet; direkt rådighet, indirekt rådighet och indirekt rådighet genom kommunikation och samverkan. Enligt forskningen krävs åtgärder inom samtliga områden för att klara omställningen till ett hållbart samhälle.

Direkt rådighet

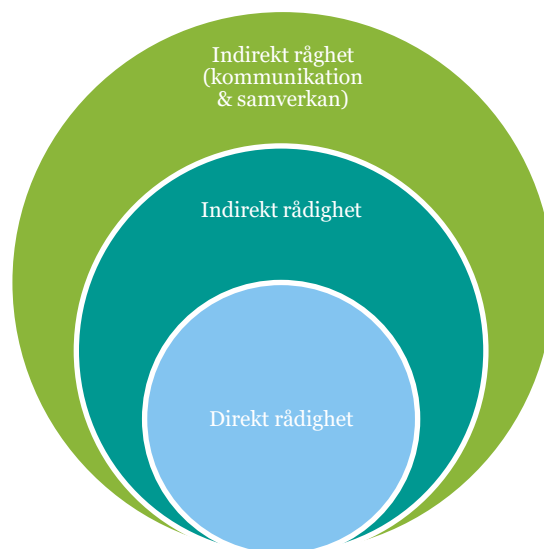
Frågor som kommunen direkt kan påverka till följd av åtgärder inom kommunorganisationen. Till exempel tjänsteresor för anställda, drivmedel för kommunens fordonssflotta, inköp av livsmedel och produkter.

Indirekt rådighet

Utsläpp som kan minskas genom att kommunen underlättar beteendeförändring hos andra. Till exempel krav i upphandlingar, samhällsplanering och detaljplanering för att främja kollektivtrafik, gång- och cykelvägar samt tillgängliggöra platser för återbruk med mera. Åtgärderna kan göras så väl inom kommunens organisation som externa parter (till exempel medborgare, föreningar och näringsliv).

Indirekt rådighet genom kommunikation och samverkan

Utsläpp som kan minskas till följd av att kommunorganisationen bidrar till ökad medvetenhet hos och samverkan mellan aktörer inom kommunens geografiska yta. Till exempel genom samverkan med det privata näringslivet, föreningar och

studieförbund. Samverkan kan till exempel handla om kunskapshöjande insatser, informationskampanjer, gemensamma projekt med mera.

3.2.1 Prioritering

Vännäs kommun värnar om samskapandet och anser därför att det är viktigt att kommunen bidrar med arbete inom alla tre rådighetsområden.

Att skapa delaktighet och förståelse för invånares, föreningars och företags möjlighet att påverka såväl sina egna liv och samhällets framtid är viktigt för en snabb och hållbar omställning.

Vännäs kommun ser också stort värde i samverkan med myndigheter, företag och andra kommuner för att ta lärdom av varandra och stötta varandra i utmaningarna som vi står inför.

4. Ambitionsnivåer för miljö- och klimat för Vännäs kommun

4.1 KLIMATMÅL FÖR VÄNNÄS KOMMUN

Vännäs kommun som geografisk plats ska vara klimatneutralt senast år 2040

Klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar. För att begränsa den globala temperaturökningen måste alla bidra till minskade utsläpp av växthusgaser.

Kommunen ser behov av att föregå med gott exempel och ser potentialen med en snabb omställning för att säkra ett bra klimat och en god miljö för kommande generationer.

Vännäs kommuns klimatambition är därför att kommunen som geografisk plats ska vara klimatneutralt⁸ 2040, det vill säga nettonollutsläpp av växthusgaser.

4.2 MILJÖMÅL FÖR VÄNNÄS KOMMUN

Vännäs kommun har sedan tidigare ställt sig bakom Agenda 2030 samt de regionala miljömålen och kommunens samtliga verksamheter har uppdragits att arbeta utifrån målen.

⁸ Definition enligt Sveriges klimatmål. Klimatneutralt Vännäs innebär att senast år 2040 ska Vännäs kommun som geografisk plats inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Målet innebär att utsläppen av växthusgaser från Vännäs ska vara minst 85 procent lägre år 2040 än utsläppen år 1990. Minskningstakten ska ske på ett sådant sätt att Vännäs kommuns utsläppsutrymme inte överskrider. Utsläppsutrymmet utgår ifrån Parisavtalet och beräknas utifrån tillgänglig statistik.

För att möta utmaningarna inom området miljö och klimat samt säkerställa att vi arbetar med de områden som anses vara mest prioriterade för behoven idag och för framtida generationer prioriteras följande områden i Västerbottens åtgärdsprogram för miljömålen:

- Hållbart resande och energieffektiva transporter
- Hållbar samhällsplanering samt hållbart byggande och förvaltande
- Hållbar konsumtion, livsstil och hälsa

De prioriterade områdena är viktiga för världens, Sveriges och kommunens framtidsutsikter för att skapa ett hållbart samhälle för dagens behov och framtida generationer.

Ett flertal styrdokument för Vännäs kommun berör såväl målen i Agenda 2030 och de regionala miljömålen samt anger mål och åtgärder för verksamhetsområden. Exempel på styrdokument inom olika verksamhetsområden är till exempel Avfallsplanen, Måltidspolicyn, Översiktsplanen, Resepolicyn och Upphandlingspolicyn.

BILAGA 1. VÄNNÄS KOMMUNS KLIMAT- OCH MILJÖMÅL SAMT DESS KOPPLING TILL AGENDA 2030 OCH SVERIGES MILJÖMÅL

Mål och prioriteringar	Koppling till Sveriges miljömål	Koppling till de globala hållbarhetsmålen – Agenda 2030
Klimatmål för Vännäs kommun		
Klimatneutralt 2040 ⁹	- Begränsad klimatpåverkan	- Mål 13 bekämpa klimatförändringarna
Vännäs kommuns prioriterade fokusområden från Västerbottens åtgärdsprogram för Sveriges miljömål		
Hållbart resande och energieffektiva transporter	- Begränsad klimatpåverkan - God bebyggd miljö - Frisk luft	- Mål 7 Hållbar energi för alla - Mål 11 Hållbara städer och samhällen - Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion - Mål 13 Begränsa klimatförändringarna
Hållbar samhällsplanering samt hållbart byggande och förvaltande	- Begränsad klimatpåverkan - Frisk luft - Giffri miljö - Skyddande ozonskikt - Säker strålmiljö - God bebyggd miljö.	- Mål 3 God hälsa och välbefinnande - Mål 7 Hållbar energi för alla - Mål 11 Hållbara städer och samhällen - Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion - Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald.
Hållbar konsumtion, livsstil och hälsa	- Begränsad klimatpåverkan - Frisk luft - Giffri miljö - Säker strålmiljö - Ett rikt odlingslandskap - God bebyggd miljö - Ett rikt växt- och djurliv.	- Mål 2 Ingen hunger - Mål 3 God hälsa och välbefinnande - Mål 7 Hållbar energi för alla - Mål 11 Hållbara städer och samhällen

⁹ Definition enligt Sveriges klimatmål. Klimatneutralt Vännäs innebär att senast år 2040 ska Vännäs kommun som geografisk plats inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Målet innebär att utsläppen av växthusgaser från Vännäs ska vara minst 85 procent lägre år 2040 än utsläppen år 1990. Minskningstakten ska ske på ett sådant sätt att Vännäs kommuns utsläppsutrymme inte överskrids. Utsläppsutrymmet utgår ifrån Parisavtalet och beräknas utifrån tillgänglig statistik.

		<ul style="list-style-type: none"> - Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion - Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald
Övriga fokusområden i Västerbottens åtgärdsprogram för Sveriges miljömål		
Hållbara natur- och kulturmiljöer	<ul style="list-style-type: none"> - Myllrande våtmarker - Levande skogar - Ett rikt odlingslandskap - Storslagen fjällmiljö - God bebyggd miljö - Ett rikt växt- och djurliv 	<ul style="list-style-type: none"> - Mål 2 Ingen hunger - Mål 11 Hållbara städer och samhällen - Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion - Mål 13 Bekämpa klimatförändringen - Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald
Hållbara vatten	<ul style="list-style-type: none"> - Bara naturlig försurning - Giffri miljö - Ingen övergödning - Grundvatten av god kvalitet - Levande sjöar och vattendrag - Hav i balans - Levande kust och skärgård - Myllrande våtmarker - God bebyggd miljö - Ett rikt växt och djurliv. 	<ul style="list-style-type: none"> - Mål 2 Ingen hunger - Mål 6 Rent vatten och sanitet - Mål 11 Hållbara städer och samhällen - Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion - Mål 13 Bekämpa klimatförändringen - Mål 14 Hav och marina resurser - Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald